

INTEGRITATE ȘI LIBERTATE RELIGIOASĂ ÎN PERIOADA COMUNISTĂ DIN ROMÂNIA

Drd. Daniel CORNEA

*Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Teologie Reformată,
Școala Doctorală Ecumene
danicor77@yahoo.com*

Abstract: Integrity and Religious Freedom during the Communist Occupation in Romania

Through this article we want to see the fight for keeping the integrity of the Christians during the lack of religious freedom under the communist occupation. The believers had to choose between loyalty towards Christ or towards the communist leaders. The impose of the communist regime, in 1948, brings with it a drastic restriction of the religious freedom in Romania. For the church, a critical phase was about to begin in a society that denied God and willingly propagated atheism. Communists saw in church a new instrument of control and manipulation, so as socialism continued to grow, the church was on the verge to disappear as institution. Even if the entire communist occupation was a „dark” period, in which the people that were departed from God, undressed themselves of humanity and used all the repression methods to destroy the church, the Christians have kept their integrity even if the religious freedom was missing.

Keywords: *integrity, communism, Christianity, conflict, freedom, religion, totalitarian regime*

Introducere

Prin această lucrare am căutat să observăm lupta pentru păstrarea integrității creștinilor din România în perioada comunistă. Creștinii trebuiau să aleagă între loialitatea față de Cristos și cea față de liderii comuniști.

Impunerea regimului comunist, în anul 1948, a dus după sine restricționarea drastică a libertății religioase din România. Pentru Biserică a urmat o perioadă critică într-o societate care îl nega pe Dumnezeu și

propaga în mod vădit ateismul. Comunismul vedea în Biserică un nou instrument de control și manipulare, astfel că, pe măsură ce socialismul se construia, biserica urma să dispară ca instituție.

În cele ce urmează, vom analiza ideologia comunistă pornind de la originile comunismului, iar apoi vom privi la câteva din elementele ideologiei comuniste, vom încerca să vedem care au fost cauzele acestui conflict dintre comunism și creștinism, care au fost metodele și tehnicile prin care regimul socialist totalitar a încercat să spună societatea civilă.

1. Ideologia comunistă

1.1. Originile comunismului

În încercarea de a găsi originile comunismului, trebuie să facem o incursiune în timp și să începem cu secolul al XVII-lea, în care se conturează: „*cultura elitelor, cultura savantă*”. Știința s-a mobilizat împotriva superstiției și gândirea metodică împotriva prejudecăților.¹ Rațiunea a reprezentat motorul societății viitoare, în care se micșorează distanța dintre săraci și bogați; modelul social în care nu mai este loc pentru sărăcie și mizerie socială.² Ideologia comunistă a preluat din tot tezaurul de cunoaștere al secolelor XVIII și XIX, formând o sinteză, acceptând reconstrucția doctrinară a socialismului, pe care a realizat-o Karl Marx (1818-1883).

Ideologia comunistă a reușit, vreme de câteva decenii, să împiedice apariția unui simț critic și să determine angajarea pasională, chiar fanatică, în rândul intelectualilor occidentali, în general, scepticii:

„În parte esența sistemului comunist este să atragă toți indivizii în sfera lui de putere, nu pentru ca ei să se realizeze ca ființe umane, ci în așa fel în cât să-și abandoneze identitatea umană, în schimbul identității sistemului. Ei devin astfel agenții automatismului general al sistemului și slujitori ai obiectivelor lui autodeterminale, așa încât să poată împărtăși responsabilitatea comună față de sistem, să poată fi angrenați în sistem și făcuți prizonieri de către acesta.”³

1 Lucian BOIA, *Mitologia științifică a comunismului*, București, Ed. Humanitas, 1999, p. 12-18

2 Alexandru Florian, *Fundamentele doctrinelor politice*, București, Ed. Universală, 2006, p. 109.

3 Vladimir Tismăreanu, *Mizeria utopiei, criza ideologiei marxiste în Europa răsăriteană*, Iași, Edit. Polirom, 1997, p. 118.

Vorbind de ideologia comunistă, Karl R. Popper, în lucrarea sa intitulată „*Lecția acestui secol*”, spunea că nucleul doctrinei comuniste se află în prevestirea lui Karl Marx care considera că socialismul și comunismul ca dictatură a proletariatului trebuia neapărat să se înfăptuiască:

„Comunismul este ceva ce trebuia să vină. Capitalismul este o formă inacceptabilă care trebuie să înceteze, care trebuie doborâtă de comuniști. Aceasta este ceea ce trebuie să se întâmple. După instaurarea comunismului, va exista o societate minunată, cu totul nouă, în care oamenii se vor iubi între ei și pacea va domni pe pământ. Aceasta era nucleul doctrinei comuniste; acestea erau previziunile sale stabilite cu certitudine științifică...”⁴

1.2. Elementele definerii ale ideologiei comuniste

Un prim element definitiv al comunismului a fost „formarea societății noi” care reprezintă distrugerea despotismului, proclamarea libertății și a egalității ideale: „*Toți oamenii sunt egali prin natură și prin lege*”.⁵ Societatea nouă promovată de comuniști, potrivit lui François Boel Babeuf, era condusă de organele centrale, care stabileau cantitatea și calitatea muncii pe care fiecare trebuia să o facă pentru binele comun.⁶

Etiene Cabet vedea această „societate nouă” ca o societate în care „domnește o desăvârșită fericire bazată pe o perfectă egalitate și fraternitate. Societatea ideală este absolut rațională, iar viața este călăuzită de un plan bine chibzuit”.⁷

Un alt element definitiv al comunismului a fost „formarea omului nou”. O societate nouă în care domnește o desăvârșită fericire bazată pe o perfectă egalitate și fraternitate, avea nevoie de un om nou cu o gândire total diferită de a „omului vechi”. În procesul de formare a omului nou, comuniștii au folosit controlul informațiilor și manipularea prin limbajul duplicitar. Una din metodele folosite de sistemul comunist pentru „formarea omului nou” a fost folosirea limbajului duplicitar. Aceasta s-a realizat prin deformarea realității și înlocuirea noilor teorii privind superioritatea totală a comunismului față de celelalte sisteme.⁸

4 Karl R. Popper, *Lecția acestui secol*, București, Edit. Nemira, 1998, p.27

5 Gusti Dimitrie, *Comunism, Socialism, Anarhism, Sindicalism și Bolșevism*, București, Editura Științifică, 1993. p. 36.

6 Ibid., p. 39.

7 Ibid., p. 39-42.

8 Bogdan Ficeac, *Cenzura comunistă și formarea omului nou*, București, Edit. Nemira, 1998., p. 25.

Kolakowski, vorbind de adevăr și de minciună în comunicare, spune: „Minciuna devine adevăr sau cel puțin distanța dintre adevăr și fals a dispărut. Acesta este marele triumf cognitiv al comunismului. Întrucât el reușește să abroge însăși ideea de adevăr, nu mai poate fi acuzat de nimic”⁹

Manipularea a fost o altă metodă folosită de sistemul comunist pentru „formarea omului nou”. Acesta s-a realizat creând o „aură” în jurul grupului conducător, al acțiunilor și concepțiilor lor. Conducătorul devenea o figură mesianică, o binecuvântare a istoriei, depozitarul adevărilor absolute, singurul în stare să conducă întreaga societate. Pentru realizarea mai eficientă a manipulării s-a căutat renunțarea la individualism. Un om lipsit de individualism dispunea de o personalitate mai puternică și mai bogată decât „omul vechi”.¹⁰ Individul Comunist nu era liber să creadă ce vrea. El trebuia să creadă întocmai cum cer conducătorii lui, care alcătuiesc „biserica și dogmele comuniste”.¹¹ Omul nou trebuia să renunțe la individualism în folosul societății și trebuia să-și iubească semenii fiind atent la nevoile acestora.

Un alt element definitoriu al comunismului a fost „colectivizarea”. Karl Marx susținea că în societatea modernă, cauza fundamentală a sărăciei este proprietatea privată în sistem capitalist.¹² În România, în 2 mara tie 1949, au fost luate pământurile din mâinile țăranilor, eliminând astfel rămășițele fostei clase moșierești și a chiaburilor.¹³ Astfel comunismul a desființat proprietăți private luând din mâna individului atât mijloacele de producție cât și mijloacele de consumație, iar liderii vor hotărî ceea ce fiecare va trebui să consume, anume cât și ce trebuie să primească fiecare ca îmbrăcăminte și alimente.¹⁴ Practic prin colectivizare, se creează posibilitatea de a subordona interesele personale și celor sociale, de a-i uni pe membrii colectivului prin conștiința comună, a datoriei sociale.¹⁵

9 Vladimir Tismăneanu, *Scopul și mijloacele*, București, Edit. Curtea Veche Publishing, 2004, p. 27

10 Lucian Boia, *op. cit.*, p. 136.

11 Vasile Boari, articol introductiv „Actualitatea lui Berdiaev”, la cartea *Originile și sensul comunismului rus*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1994, p. 21-22

12 Karl Marx, în 1234 de fragmente (alese și adnotate de I. Ianoși), București, Edit. Fundației Culturale Ideea Europeană, 2004, p. 81.

13 Denis Deletant, *România sub regimul comunist*, București, Edit. Fundația Academică Civică, 1997, p. 70.

14 Gusti Dimitrie, *op. cit.*, p. 25.

15 A. Șișkin, *Bazele moralei comuniste*, București, Edit. de Stat pentru literatură politică, 1956, p. 174-182.

2. Conflictul dintre comunism și creștinism

2.1. Cauzele opoziției comunismului față de creștinism

Pornind de la esența ideologiei comuniste, influențată de Marx și Lenin, care afirmau că religia este „opiul poporului” și „necrofilie ideologică”, religia trebuia eliminată cu orice chip. Lenin a afirmat că „orice idee religioasă, orice idee despre Dumnezeu, chiar numai subînțelesul ideii de Dumnezeu este o mârșăvie periculoasă, o contagiune de cea mai rea speță. Milioane de păcate, fapte reprobabile, acte de violență și agresiune fizică sunt mult mai puțin primejdioase decât noțiunea religioasă de divinitate.”¹⁶ Iar Marx nega chiar existența unui creator, afirmând că omenirea s-a creat pe sine însuși: „Tot ce ține de așa numita istorie a lumii nu este altceva decât credința omului, nimic altceva decât dezvoltarea naturii în favoarea omului, aceasta are astfel dovada incontestabilă că s-a născut prin sine însuși... critica religiei sfârșește cu învățătura că omul este ființa supremă pentru om”.¹⁷

Una dintre cauzele conflictului dintre comunism și creștinism a fost neputința creștinismului de a răspunde rațional problemelor precum: „originea omului”, „existența lui Dumnezeu”, „existența sufletului” sau „nemurirea”. În acest conflict, creștinismul trebuia apărat prin încercarea de a găsi dovezi exterioare. Partizanii ideii pozitivismului logic au pretins că discursul despre Dumnezeu, despre suflet sau despre nemurire nu este verificabil și este, deci, fie lipsit de sens, fie are un sens diferit de cel pe care vorbitorul intenționează să i-l dea.¹⁸

Filozofii agnostici s-au plâns deseori că oamenii religioși fac afirmații care neglijează faptele. Astfel, ei insistă că Dumnezeu este dragoste, în ciuda tragediilor fără număr despre care auzim în fiecare zi în ziare și televizor. Ne punem întrebarea: „L-a văzut cineva pe Dumnezeu? Care este situația cu copiii care mor de foamete sau de boli incurabile?”¹⁹ O altă cauză a conflictului dintre comunism și creștinism a fost nevoia de un control total al statului comunist. Autoritatea statului ținea în mâinile sale destinele oamenilor, putea pedepsi, lua viața oamenilor și în felul acesta toți trebuiau să se teamă de puterea partidului.²⁰

16 Daniel Mitrofan, *Pigmei și uriași, file din istoria persecutării baptiștilor*, Oradea, Edit. Cristianus, 2007, p. 51.

17 Richard Wumbrandt, *Marx și Satan*, București, Edit. Stephanus, 1994, p. 28

18 Colin Brown, *Filozofia și credința creștină*, Traducere, Daniel Tomuleț, Oradea, Edit. Cartea Creștină, 2000, p. 170-181.

19 *Ibid.*, p. 181.

20 Daniel Mitrofan, *op. cit.*, p. 54.

În „Directivile de bază ale NKVD” din 2 iulie 1947, pentru țările din orbita sovietică, se stipulează la punctul 34 următoarele: „Trebuie acordată atenție deosebită bisericilor, activitatea cultural-educativă trebuie astfel dirijată ca să rezulte o antipatie generală împotriva acestora. Este necesar să fie pus sub observație tipografiile bisericești, arhivele, conținutul predicilor, cântecelor, al educației religioase, dar și cel al ceremoniilor de înmormântare”.²¹

2.2. Metode de persecuție folosite de comunism față de creștinism

Una dintre metodele de persecuție folosite de sistemul comunist a fost controlul informațiilor. Această metodă avea rolul de a ține individul în dependență de autoritatea centrală, de a ține individul în ignoranță și încercarea de a controla mințile oamenilor. Chiar și Nicolae Ceaușescu, conștient de această metodă spunea că: „... trebuie să facem din fiecare unitate școlară un puternic centru de educație în spirit socialist și comunist al copiilor și tinerilor”.²² Controlul informațiilor avea scopul de a realiza restructurarea concepțiilor cu privire la lume și viață, distorsionarea relațiilor interumane, schimbarea normelor morale și impunerea de noi criterii de evaluare a tot ce există.²³

O altă metodă de persecuție folosită de sistemul comunist a fost impunerea oamenilor servili politic în pozițiile de conducere a cultelor și bisericilor. Pentru a reduce influența bisericilor asupra vieții sociale, pentru a le supune controlului minuțios al statului și a le transforma în instrumente ale politicii lor, comuniștii au combinat represiunea, tentativele de corupție și infiltrarea oamenilor politici în nivele ierarhice.²⁴

O altă metodă de persecuție folosită de sistemul comunist a fost crearea restricțiilor prin legislație. Astfel prin Decretul nr. 243 din 18 septembrie 1948, care stabilea pentru cultul Greco-catolic și Romano-catolic, câte două eparhii, pentru cultul Reformat, o eparhie și o superinterdependență, pentru cultul creștin de rit vechi (lipovenesc), o eparhie conform cu articolul 1. Celelalte culte recunoscute urmau a fi conduse și reprezentate de câte o organizație centrală (art.2).²⁵

21 Gheorghe Buzatu, *Românii sub cizma sovietică*, în „Dosarele istoriei” an I, nr. 3, 1996, 7.

22 Bogdan Ficeac, *Cenzura comunistă și formarea omului nou*, București, Edit. Nemira, 1998, p 13-15.

23 *Ibid.*, p. 8.

24 S. Courtois, *Cartea neagră a comunismului*, București, Edit. Humanitas, 1998, 380-381

25 *** *Monitorul Oficial*, anul CXVI, nr. 217 din 18 septembrie 1948.

În anul 1948, a început cea mai dură prigoană de sub regimul comunist care a durat până în anul 1964, pastorii și preoții care nu se încadrau în politica partidului erau arestați, bătuți și uneori omorâți. Su pozițiile care au alimentat această persecuție au fost: „*dușmani ai statului comunist, apartenența la organizații mistico-religioase, conspirare împotriva statului, scrieri periculoase, uneltire împotriva regimului socialist, sabotaj, spionaj, relații cu străinătatea și primirea de valută...*”²⁶

S-au reglementat serviciile bisericilor protestante în anul 1954, s-au interzis evanghelizările, educarea copiilor și tinerilor în spirit creștin, s-au introdus controlul și aprobările alegerilor și numirilor în funcție a păstorilor și controlul celor botezați.²⁷

Din anul 1977, cenzura informației îi revine Consiliului Culturii și Educației Socialiste care a instituit autocenzura prin transferul responsabilității activității de cenzură tuturor care erau în poziții de conducere sau aveau tangență cu răspândirea de informații, creându-se o presiune a fricii de a nu greși și a nu suporta consecințele, care au fost mult mai eficiente decât metodele anterioare.²⁸

Porțile a peste 100 de mănăstiri au fost închise și peste 2.000 de persoane au fost silite să părăsească activitatea religioasă. Călugărițele sub 40 de ani și toți laicii sub 50 de ani implicați în slujbe ale clerului au fost obligați să părăsească mănăstirile și să se angajeze în activități „*mai utile pentru societate*”.²⁹ S-au dărâmat 18 biserici Ortodoxe pentru a se construi centrul civic al lui Ceaușescu și printre cei care au protestat a fost preotul ortodox Gheorghe Calciu, care în 1978, a fost dat afară din cadrul instituției, arestat și condamnat la 10 ani de închisoare.³⁰

Alte metode de persecuție folosite de sistemul comunist au fost intimidările, bătăile, umilirile, torturile, înfometările și lipsirea de libertate. Arestările, deportările și împușcăturile s-au ținut lanț, în vreme ce comuniștii sau funcționarii văzuți că intră în biserică erau excluși din partid și dați afară din slujbă. A-ți mărturisi credința putea să devină un act de eroism, care uneori se sfârșea prin martiriu.

26 Daniel Mitrofan, *op. cit.* p. 64.

27 *Ibidem.*, p. 55.

28 *Ibidem.* p. 63.

29 Florin Matrescu, *Holocaustul roșu sau crimele în cifre ale comunismului internațional*, București, 1998, p. 56-57. Vezi și Gheorghe Mazilu, *Harta Gulagului românesc*, apărută în revista Memoria, nr. 1. 1990.

30 Denis Deletant, *op. cit.*, p. 221-222.

2.3. Păstrarea integrității în perioada comunistă

Creștinii simțind ura, disprețul și respingerea din partea autorității, simțind dezamăgire în urma trădării fraților de credință puși în funcții de conducere a bisericii, au rezistat păstrându-și integritatea acceptând cu bucurie și privarea de libertate.

Oamenii aceștia nu au nutrit resentimente față de cei cari i-au persecutat sau față de cei cari au depus mărturie falsă pentru ei. Pastorul Wurmbrandt Richard, care a petrecut 14 ani în închisorile comuniste din România, întrebând dacă-i urăște pe comuniști spunea: „... și ei sunt creaturile lui Dumnezeu... cum să-i urăsc? Dar nici nu pot fi prietenul lor. Prietenia înseamnă un singur suflet cu comuniștii. Ei urăsc noțiunea de Dumnezeu, în timp ce eu Îl iubesc”.³¹ Tot el mărturisea că în închisorile comuniste a văzut „creștini cu lanțuri grele la picioare, bătuți în chip bestial, suferind de foame și de frig, rugându-se fierbinte pentru comuniști. Omenește era inexplicabil, dar iubirea lui Cristos care era în inimile lor explică aceasta”.³²

Bucuria lăuntrică rezultată din relația lor profundă cu Dumnezeu le-a dat libertate chiar în închisoare să iubească, să ierte și să zâmbească. Astfel mulți din cei care erau în închisori trăiau manifestându-și libertatea și mulți dintre cei care erau liberi trăiau apăsați și împovărați de teama, teroarea de a nu fi prinși și închiși, de a nu fi descoperiți ca fiind informatori.

Cu toate că persecuția a fost atât de dură și chiar sadică, totuși ea a deschis poarta spre evanghelizare, spre propovăduirea Cuvântului Lui Dumnezeu, vestindu-L prin exemplul personal al vieții trăite: „Predicarea lui Cristos în aceste condiții nu era ușoară deoarece era interzis să predici celorlalți deținuți; cei care erau prinși erau bătuți. Astfel unii au hotărât să plătească prețul. Era o învoială: noi predicam, ei ne băteau; ei erau fericiți să ne bată, noi eram fericiți să predicăm, așa că toată lumea era mulțumită”.³³ În urma acestor propovăduiri, mulți din cei care au fost în închisoare au avut posibilitatea să audă Cuvântul lui Dumnezeu și să devină creștini.

Wurmbrandt Richard, spunea că „o mare lecție se desprinde din toate bătăile și torturile comuniștilor și anume că spiritul este liber și este stăpân peste trup. Adesea când eram chinuiți, simțeam durerile, dar duhul era unit cu Dumnezeu și neatins de cele ce se întâmplau trupului”.³⁴

31 Richard WuRmbrandt, *Marx și Satan*, p. 53-55.

32 *Ibid.*, p. 55.

33 Richard WuRmbrandt, *Strigătul Bisericii prigonite*, p. 39.

34 *Ibidem*, p. 41.

Concluzii

Încercând să creeze omul nou și societatea nouă, comunismul inspirat din ideologia marxistă, a creat într-adevăr „o lume nouă” guvernată de minciună, teroare, suspiciune, ură, dezbinare și vrajbă. Prin urmare comunismul a încercat să elimine creștinismul din România și să distrugă libertatea de exprimare, prin folosirea torturii, a pedepsei capitale, răpirilor în timpul zilei sau în timpul nopții, prin hărțuire, învinuirile pe nedrept.

Privind în urmă, nu putem concepe cât de malefică a fost influența comunismului asupra Bisericii și națiunii române, care, cu toate acestea, nu a reușit să distrugă integritatea personală manifestată prin credința puternică în Dumnezeu și dragostea din inimile oamenilor pentru El. Astfel mulți dintre cei cari au fost persecutați și închiși, și-au păstrat integritatea alegând să rămână liberi în spiritul lor și mulți dintre cei cari erau liberi în exterior, erau de fapt măcinați de remușcări, teamă, teroare, astfel că sufletul lor era în temniță.

Bibliografie

- *** *Monitorul Oficial*, anul CXVI, nr. 217 din 18 septembrie 1948.
- BOIA, Lucian, *Mitologia științifică a comunismului*, București, Edit. Humanitas, 1999.
- BOARI, Vasile, articol introductiv „Actualitatea lui Berdiaev”, la cartea *Originile și sensul comunismului rus*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1994.
- BROWN, Colin, *Filozofia și credința creștină*, Traducere, Daniel Tomuleț, Oradea, Edit. Cartea Creștină, 2000.
- BUZATU, Gheorghe, Mircea Chirișoiu, *Românii sub cizma sovietică*, în „*Dosarele istoriei*”, anul I, nr. 3, 1996.
- COURTOIS, S., *Cartea neagră a comunismului*, București, Edit. Humanitas, 1998.
- DELETANT, Denis, *România sub regimul comunist*, București, Edit. Fundația Academică Civică, 1997.
- DIMITRIE, Gusti, *Comunism, Socialism, Anarhism, Sindicalism și Bolșevism*, București, Editura Științifică, 1993.
- FICEAC, Bogdan *Cenzura comunistă și formarea omului nou*, București, Edit. Nemira, 1998.
- FLORIAN, Alexandru, *Fundamentele doctrinelor politice*, București, Edit. Universală, 2006.

- ✦ MARX, Karl, în *1234 de fragmente* (alese și adnotate de I. Ianoși), București, Edit. Fundației Culturale Ideea Europeană, 2004.
- ✦ MATRESCU, Florin, *Holocaustul roșu sau crimele în cifre ale comunismului internațional*, București, 1998.
- ✦ MITROFAN, Daniel, *Pigmei și uriași, file din istoria persecutării baptiștilor*, Oradea, Edit. Cristianus, 2007.
- ✦ POPPER, Karl R., *Lecția acestui secol*, București, Edit. Nemira, 1998.
- ✦ ȘIȘKIN, A., *Bazele moralei comuniste*, București, Edit. de Stat pentru literatură politică, 1956.
- ✦ TISMĂREANU, Vladimir, *Mizeria utopiei, criza ideologiei marxiste în Europa răsăriteană*, Iași, Edit. Polirom, 1997.
- ✦ TISMĂREANU, Vladimir, *Scopul și mijloacele*, București, Edit. Curtea Veche Publishing, 2004.
- ✦ WUMBRANDT, Richard, *Strigătul Bisericii prigonite*, București, Edit. Stephanus, 1994.
- ✦ WUMBRANDT, Richard, *Marx și Satan*, București, Edit. Stephanus, 1994.